

የሰበር መ.ቁ. 20890
ሐምሌ 10 ቀን 1999 ዓ.ም

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

አሰግድ ጋሻው

ሒሩት መለሠ

አብዱራሂም አህመድ

ታፈሰ ይርጋ

አመልካች፡- የኢትዮጵያ ልማት ባንክ - ነ/ፈጅ

አክሊሉ ተስፋዬ ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ዓለምነሽ ኃይሌ - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ቀጥሎ የተመለከተው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ይህ የሰበር አቤቱታ ሊቀርብ የቻለው የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት አመልካች ከሥር 2ኛ ተከሣሽ ጋር ያደረገው የብድር ውል የተጭበረበረ የውክልና ሰነድን መሠረት በማድረግ ስለሆነ አመልካች የተጠሪን ቤት መያዣ በማድረግ የሰጠው ብድር ፈራሽ ነው በማለት የሰጠውን ውሳኔ በመቃወም ነው።

የጉዳዩ አመጣጥም ባጭሩ ሲታይ የአሁን ተጠሪ የሆኑት በአሁን አመልካችና በሥር 1ኛ እና 2ኛ ተከሣሾች በሆኑት ላይ በኦሮሚያ ክልል ቦረና ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ 1ኛ ተከሣሽ የቡሌ ሆራ ወረዳ ፍትሕ ጉዳይ ጽ/ቤት ኃላፊ ሆኖ ሲሠራ ለ2ኛ ተከሣሽ የግል ቤቱን ለባንክ መያዣ ሰጥቶ ገንዘብ እንዲበደር የሚል ውክልና እኔ ሳላውቀው በተጭበረበረ ሁኔታ በመስጠት እንዲሁም 2ኛ ተከሣሽም ይህንኑ እኔ ያልሰጠሁትን ውክልና ለ3ኛ ተከሣሽ ለአሁን አመልካች በማቅረብ ገንዘብ የተበደረ ስለሆነ የብድርና የመያዣ ውሉ ፈራሽ ነው ተብሎ ይወሰንለኝ በማለት ጠይቀዋል።

የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤትም ግራ ቀኙ አከራክሮና የውክልና ሰነዱ ላይ ያረፈው ፊርማ የተጠሪ ስለመሆኑ በፌዴራል ፖሊስ የፎረንሲክ ምርመራ

መምሪያ በኩል ተመርምሮ ውጤቱ እንዲገለጽለት ትእዛዝ ሰጥቶ መምሪያው በትእዛዙ መሠረት ሰነዱን መርምሮ ፊርማው የተጠሪ አለመሆኑን በመግለጽ ለፍ/ቤቱ መያዣ አስተያየቱን ሰጥቷል።

ከዚህ በኋላም ፍ/ቤቱ የግራ ቀኙን ክርክር መርምሮ 1ኛ ተከሣሽ የሐሰት ማስረጃ በመስጠት 2ኛ ተከሣሽ ደግሞ የሐሰት ማመልከቻ በማቅረብ የከሣሽን (ተጠሪ) ቤት ለ3ኛ ተከሣሽ (አአመልካች) በማስያዝ ገንዘብ መበደሩ የተረጋገጠ ከመሆኑም በላይ ተሰጥቷል በተባለው ውክልና ላይ ያረፈው ፊርማ የከሣሽ አለመሆኑ የተረጋገጠ ስለሆነ ጥቅምት 16 ቀን 1998 ዓ.ም በካርታ ቁጥር 36/81 በተመዘገበው በ210 ካ/ሜትር ቦታ ላይ በተገነባው የከሣሽ ቤት የተደረገው የመያዣና የብድር ውል ፈራሽ ነው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

ጉዳዩ በይግባኝ የቀረበለትም የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት አመልካችና ተጠሪን አከራክሮ በአመልካችና በሥር 2ኛ ተከሣሽ መካከል የተደረገውን ውል ለማፍረስ የሚችል በቂና ሕጋዊ ምክንያት አለ ወይ? የሚለውን ጭብጥ መሥርቶ መዝገቡን በመመርመር አመልካች ከሥር 2ኛ ተከሣሽ ጋር ውሉን የተዋዋለው ተጠሪ ለሥር 2ኛ ተከሣሽ የሰጡትን ልዩ ውክልና መሠረት በማድረግ ነው፤ የውክልና ሥልጣኑ የተፈረመው ውል ለመዋዋል ሥልጣን ባለው አካል ፊት ስለሆነና ይህ ሰነድ የጽ/ቤቱ ማህተምና የባለሥልጣን ፊርማ ያለው መሆኑን ብቻ አመልካች ማረጋገጥ ከሚጠበቅበት በስተቀር ማስረጃውን ለመጠራጠርም ሆነ ስለማስረጃው ተጨማሪ ማጣራት ለማድረግ ግዴታ የሌለበት በመሆኑ በከፍተኛው ፍ/ቤት የብድሩ ውል ፈራሽ ነው ተብሎ የተሰጠው ውሳኔ ተቀባይነት የለውም በማለት ሽሯል።

ተጠሪም በዚህ ውሳኔ ቅሬታ አድርገው የይግባኝ ቅሬታቸውን ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት አቅርበው ፍ/ቤቱ ግራ ቀኙን አከራክሮ የካቲት 10 ቀን 1990 ዓ.ም ተሰጠ የተባለው የውክልና ማስረጃ በፖሊስ የቴክኒክ ምርመራ ክፍል ተመርምሮ በውክልና ሰነዱ ላይ የይግባኝ ባይ ፊርማ ነው ተብሎ የሠፈረው የይግባኝ ባይ (የአሁን ተጠሪ) አለመሆኑ የተረጋገጠ ከመሆኑም በላይ የውክልና ማስረጃው ይዘትም ሲታይ ስርዝ ድልዝ ያለበትና በግልጽ

ለመጠራጠር የሚያስችሉ ሁኔታዎች የሚስተውሉበት ሆኖ እያለ አመልካች ቤቱን በመያዣ በማድረግ ብድር ከመሰጠቱ በፊት ተገቢውን ማጣራት ሲገባው አጠራጣሪ ሆኖ የሚታየውን የውክልና ማስረጃ በመቀበል የብድር ውል ወደ መፈረም የገባው ያለአግባብ ነው በማለት በሰፊው ተችቶ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤትን ውሳኔ በመሻር በአመልካችና በሥር 2ኛ ተከሣሽ መካከል የተደረገው የመያዣና የብድር ውል በሕግ አግባብነት ስላልተቋቋመ ፈራሽ ነው በማለት ወስኗል።

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው ይህንኑ በመቃወም ሲሆን ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት የቀረበውን የሰበር አቤቱታ መርምሮ የውክልና ውሉ ፊርማው የተጭበረበረ መሆኑ በፖሊስ የቴክኒክ ምርመራ በመረጋገጡና ውል አዋዋይም ተጠሪ እኔ ፊት ቀርቦ አልፈረመችም በማለቱ የመያዣና የብድር ውሉ በፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት እንዲፈረስ መወሰኑ ለሰበር ችሎት ቀርቦ መጣራት የሚገባው ሆኖ በመገኘቱ ተጠሪን በመጥራት ግራ ቀኙን አክራክሯል።

በአጠቃላይ የክርክሩ ይዘት ከላይ የተመለከተው ሲሆን ከአመልካች ጋር የተደረገው የብድርና የመያዣ ውል ፈራሽ ነው ተብሎ በፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት የተሰጠው ውሳኔ ከሕግ አኳያ አግባብነቱ እንደሚከተለው ተመርምሯል።

አመልካች ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን ቤት መያዣ በማድረግ የብድር ውል የተዋዋለው ተጠሪ ለሥር 2ኛ ተከሣሽ የሰጡትን ልዩ የውክልና ሥልጣን መሠረት በማድረግ ነው።

የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይህ የውክልና ሥልጣን በአግባቡ የተሰጠ አይደለም ወደሚል ድምዳሜ መድረስ የቻለው በአንድ በኩል የውክልና ሰነዱ በፖሊስ የቴክኒክ ምርመራ ተመርምሮ በሰነዱ ላይ ያረፈው ፊርማ የተጠሪ አይደለም ተብሎ ስለተረጋገጠና በሌላም በኩል ተጠሪ ወረዳው ፍትሕ ጉዳይ ጽ/ቤት ቀርቦ በውክልናው ሰነድ ላይ እንዳልፈረመች ውክልናውን አስፈርሟል በተባለው ሠራተኛው ጭምር የተረጋገጠ በመሆኑና የውክልና ሰነዱም ሲታይ ስርዝ ድልዝ ያለበትና በግልጽ ለመጠራጠር የሚያስችሉ ሁኔታዎች

የሚስተውሉበት ስለሆነ ቤቱን መያዣ በማድረግ ብድር ከመሰጠቱ በፊት ተገቢውን ማጣራት ማድረግ ይጠበቅበት ነበር የሚል ትችት በማስፈር ነው።

በመሠረቱ በባለሥልጣን ፊት የተደረጉ ጽሁፎች በግልጽ ከሚደረጉ ጽሁፎች የሚለዩ ሲሆን በግል የሚደረጉ ጽሁፎች (non-authentic deeds) ተዋዋዮች በግል ችሎታቸው የሚያዘጋጁባቸው ውልን የሚመለከቱ ሰነዶች ናቸው። በባለሥልጣን ፊት የሚደረጉት ደግሞ ለዚሁ ሥራ ተብሎ የተሰየመ ባለሥልጣን ሰነዱን የተመለከታቸውና ምስክርነቱንም የሰጠባቸው ናቸው።

ሰነዱ በባለሥልጣን ተረጋግጦ እስከቀረበ ድረስ በሰነዱ መሠረት ግዴታ የሚገባው ወገን ማረጋገጥ ያለበት ፊርማውንና ማጎተሙን በመመልከት ሰነዱ በባለሥልጣን ፊት መረጋገጡን ብቻ እንጂ ከዚህ አልፎ የሰነዱን ትክክለኛነት ሊሆን አይችልም።

እዚህ ላይ ተጠሪ በሰነዱ ላይ ያረፈው ፊርማ በፖሊስ የቴክኒክ ምርመራ ተመርምሮ የተጠሪ ፊርማ እንዳልሆነ ቢረጋገጥም ከላይ እንደተመለከተው አመልካች ማጣራት የሚጠበቅበት ውሉ በባለሥልጣን ፊት መደረጉንና ባለሥልጣን ምስክርነቱን የሰጠበት ስለመሆኑ እንጂ የፊርማውን ትክክለኛነት ማጣራት የሚጠበቅበት አይሆንም። ይልቁንም በመርህ ደረጃ በባለሥልጣን ፊት በተረጋገጡ ሰነዶች ላይ ያሉትን ፊርማዎችና የሰነዶቹን ይዘት ማስተባበል እንደማይችል ይሄውም ውሉን የሚያዋውሉት ሰዎች የሕዝብ አደራ የተቀበሉና አደራውን ወደ ጎን በማድረግ ሐሰተኛ ሰነድ ያዘጋጁሉ ተብሎ ስለማይገመት ነው።

ስለሆነም ሰነዱ ተመርምሮ ፊርማው የተጠሪ አለመሆኑ ቢረጋገጥም ይህ ሁኔታ ሰነዱን ባፈራረመው ባለሥልጣንና ከዚሁ ባለሥልጣን ጋር ተገቢ ያልሆነ ድርጊት ፈጽሟል በሚባለው ግለሰብ ላይ የክስ ምክንያት ከሚሆን በስተቀር በባለሥልጣን የተረጋገጠውን የውክልና ሰነድ አመልካች ከቶውንም ሊጠራጠር ስለማይችል የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ በመሻር የመያዣና የብድር ውሉ ሊፈረስ ይገባል በማለት የሰጠው ውሳኔ በአግባቡ ሆኖ አልተገኘም።

ው ሣ ኔ

የሰ/መ/ቁ. 23861

የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በአመልካችና በሥር 2ኛው ተከሣሽ መካከል የተደረገው የብድርና የመያዣ ውል በተጭበረበረ ሰነድ ላይ ተመሥርቶ የተደረገ ስለሆነ ሊፈርስ ይገባል በማለት የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ሆኖ ስለተገኘ ይህንኑ ውሣኔ በፍ.ብ.ሕ.ሥ.ሥ.ቁ. 348/1/ መሠረት በመሻር የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ውሉ ሊፈርስ አይገባም በማለት የሰጠው ውሣኔ ፀንቷል።

ጥቅምት 14 ቀን 2000 ዓ.ም

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ተገኔ ጌታነህ

መስፍን ዕቁበዮናስ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ብርሃኑ አመነው

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት ተ.ወ

አመልካች፡- ሊቀስዮማን አስፋ በሻህውረድ ወኪል ጀነው አስፋ ቀረቡ
ተጠሪ፡- የሣህሊተ ምህረትና ክርስቶስ ሳምራ ደብር አስተዳደር አልቀረቡም
መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሠጥተናል

ፍ ር ድ

ለዚህ አቤቱታ መንስኤ የሆነው የአመልካች ወኪል ጀነው አስፋ የተባለው በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ክስ መስርቶ ክሱ በመታየት ላይ እያለ ፍ/ቤቱ አቶ ጀነው አስፋ ክሱን የመሠረተው “ከሳሽ ጀነው አስፋ” ብሎ ዕፉል፣ እሱ ወኪል እንጂ ከሳሽ ሊሆን አይችልም በማለት ክሱን ውድቅ በማድረግና በከፍተኛው ፍ/ቤትም አያስቀርብም በመባሉ ነው።

ለዚህ ፍ/ቤት የቀረበው አቤቱታ መሠረተ ሃሳብም አቶ ጀነው አስፋ የአመልካች ወኪል በመሆኑ ክሱን የመሠረተውም አመልካችን ወክሎ እንጂ በራሱ ስላልሆነ ክሱ ውድቅ የተደረገው በማይገባ ነው በማለት ነው።

አቤቱታው ለሰበር ችሎት ያስቀርባል ተብሎ ለተጠሪ መጥሪያ ተልኮለት ባለመቅረቡ ክርክሩ በሌለበት ታይቷል።

የሥር ፍ/ቤት የአመልካቹ ወኪል “ከሳሽ ጀነው አስፋ” በማለቱ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.33 መሠረት ክስ ማቅረብ አይቻልም ብሏል። ፍ/ቤቱ ውሣኔ በሠጠበት በግንቦት 29 ቀን 1997 ዓ.ም በውሣኔው ላይ የመዘገበው “ከሳሽ ጀነው አስፋ” ብሎ ነው። በነሐሴ 2 ቀን 1995 ዓ.ም በቀረበው የክስ ማመልከቻ ላይ ግን “ከሳሽ ጀነው አስፋ ሊቀስዮማን አስፋ በሻህውረድ ወኪል” ተብሎ ተፅፏል።